

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ТРАСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАНЬ В ЦІЙ СФЕРІ

Алексин Д. А., студент

Науковий керівник: Медвідь І. Б., асистент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Світ сьогодні тяжіє до посилення процесів глобалізації. Внаслідок дії таких процесів економічна діяльність компаній, особливо великих транснаціональних корпорацій, усе більше набуває міжнародного характеру розвитку. Ведення бізнесу стає все менш обмеженим кордонами однієї країни. Більшість підприємств чесно та законно провадять діяльність на міжнародному ринку, відчуваючи необхідність у розширенні та відкритті нових ринків збуту, та не мають на меті ухилення від оподаткування та порушення законодавства.

Але разом з ними працюють і інші суб'єкти господарювання, які піддаються спокусі використати механізм трансфертного ціноутворення для власної вигоди. Так як в кожній країні діють різні ставки оподаткування, то саме ці відмінності у податкових режимах країн і використовуються для того, щоб занижувати об'єкт до оподаткування в країні, де ставки вищі, а у країнах, в яких діють ставки нижчі, відображати вже відповідний максимальний прибуток. У результаті такого використання офшорів та недобросовісних платників податків спостерігаються зменшення надходжень до бюджету постраждалої від недостатньо ефективного контролю за трансфертним ціноутворенням держави.

В зв'язку з цим, метою даної публікації є дослідження економічного змісту трансфертного ціноутворення та існуючих підходів в вітчизняній та світовій практиці протидії зловживань в цій сфері.

Важливий внесок в дослідження питань трансфертного ціноутворення внесли такі науковці як Атамас П.І., Крилов Є.В., Палій В.Ф., Шершньова З.Є., Голов С.Ф., Дзюба П.В., Ушаков А.Н. та інші. Різні автори вкладають своє розуміння в термін «трансферне ціноутворення».

Так, зокрема Атамас П.І. трансферним ціноутворенням вважає ціну, що використовується для визначення вартості продукції,

товарів, послуг, які передаються центром прибутку іншим центрам відповідальності того ж підприємства.

Савченко Т.Г стверджує що - «трансфертна ціна» виражає ідею встановлення умовної ціни на традиційно безоплатний рух активів у межах однієї юридичної особи.

Голов С.Ф. вказує на те, що це елемент системи обліку відповідальності, тобто як ціна передачі продукції або послуг одного центру відповідальності компанії іншому центру відповідальності цієї компанії.

Палій В.Ф., Шершньова З.Є., Ушаков А.Н. вважають що це умовна розрахункова ціна на продукцію та послуги одного підрозділу, що передані іншому підрозділу.

У Податковому кодексі України [1] є наявна однойменна стаття 39, яка дає основні визначення трансфертного ціноутворення, контрольованих операцій, застосовуваних методів ціноутворення тощо, але навіть у цьому випадку немає однозначного тлумачення і підходу в практиці застосування трансфертного ціноутворення.

На нашу думку узагальнивши проаналізовані підходи найточнішим буде наступне визначення: трансфертне ціноутворення - це сукупність заходів та дій, спрямованих на здійснення визначення ціни об'єкту міжнародного торгівельного трансферту, що може виступати в формі товарів, послуг, або ж ресурсів необхідних для їх створення.

Необхідність існування контролю за механізмом здійснення даного принципу доводиться за допомогою факту присутності відмінностей у податковому законодавстві різних країн.

Міжнародна організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) запровадила програму боротьби з цим явищем, анти-BEPS (base erosion and profit shifting), яке загалом можна перекласти як розмиття бази оподаткування та виведення прибутку з під оподаткування.

Анти-BEPS - це механізм досягнення справедливості та рівності платників податків перед законом, захищає, як і державу в цілому, так і її громадян в цілому. Україна теж є залученою у цій програмі та має відповідний план дій.

З метою протидії використанню міжнародних конвенцій щодо усунення подвійного оподаткування у недобросовісних цілях та поступової деофшоризації створена конвенція MLI (Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting), українською перекладається наспулим

чином - Багатостороння конвенція щодо імплементації заходів, що пов'язані з податковими угодами з метою розмивання бази до оподаткування та виведенню прибутку з під оподаткування. Станом на 30 жовтня 2019 року згідно офіційного сайту ОЕСР підписантами даної конвенції стали 90 країн, окрім цього важливо зазначити, що ратифікували дану конвенцію поки що лише 37 країн, серед яких є й Україна, почати діяти вона має з першого грудня 2019 року. Метою MLI є протидія використанню міжнародних конвенцій щодо усунення подвійного оподаткування у недобросовісних цілях, що іноді, на жаль, застосовується у незаконних схемах за допомогою підрозділів-маріонеток компанії з метою ухилення від оподаткування. Отож, за очікуваннями, дані дії повинні призвести до поступової деофшоризації економіки України.

Згідно з конвенцією MLI, розглядається саме термін асоційовані підприємства, що є важливим моментом для розуміння наявних відмінностей між тим, що міститься в ПКУ та програмою ОЕСР у багатосторонній угоді.

Асоційовані підприємства (господарські організації), згідно з Господарським кодексом України (ст. 126) [2], це група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному капіталі та/або управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною [2]. Загалом зрозуміло, що це поняття є "ширшим" та охоплює більше підприємств, ніж використовуване вітчизняним законодавством, без якихось додаткових специфічних умов.

Таблиця 1 – Види залежності між асоційованими підприємствами

Проста залежність між асоційованими підприємствами виникає:	Вирішальна залежність між асоційованими підприємствами виникає:
Якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів [2].	Якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій. Відносини вирішальної залежності можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України [2].

Але ст.39 ПКУ [1]. на відміну від міжнародного законодавства містить ще дві додаткові умови для визнання операцій контрольованими.

Таблиця 2 - Додаткові умови для визнання операцій контрольованими

Умови, що повинні бути виконані одночасно для визнання операції контрольованою	
Річний дохід платника податків від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, перевищує 150 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за відповідний податковий (звітний) рік [1].	Обсяг таких господарських операцій платника податків з кожним контрагентом, визначений за правилами бухгалтерського обліку, перевищує 10 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків) за відповідний податковий (звітний) рік [1].

З огляду на присутність певних особливостей українського законодавства, створюється досить відчутна прогалина для здійснення підприємницької торговельної діяльності з пов'язаними особами, та відповідного ухилення від сплати податків, за допомогою недосягнення одного, або двох наявних граничних значень показників. До прикладу, річний дохід несумлінного платника податків може перевищувати 150 мільйонів гривень, при цьому ж обсяг контрагентом, який насправді є залежною особою, буде дещо нижчим за 10 мільйонів, припустимо 9-8 мільйонів гривень, при цьому ж, очевидно, що таких компаній-маріонеток може бути десятки. Тому ці норми законодавства потребують перегляду та корегування для проведення уніфікації з міжнародною практикою боротьби з BEPS та протидії ухилення від оподаткування.

Література.

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI з наступними змінами і доповненнями. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.11.2019)

2. Господарський кодекс України від 16 січн. 2003 р. № 436-IV з наступними змінами і доповненнями. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.11.2019).